

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Dvojezične osnovne šole v Prekmurju in učenci iz Madžarske

Študija

**Šola onkraj meje: Učenci iz Madžarske, ki se šolajo na dvojezičnih
osnovnih šolah v Sloveniji**

Strokovno-razvojna naloga: Dvojezične osnovne šole v Prekmurju in učenci iz Madžarske

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije

Št. Pogodbe: C3330-22-431004

Obdobje trajanja: 2023

Izvajalec: Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana

Vodja: dr. Attila Kovács

Skrbnik naloge na MIZŠ: Roman Gruden

Ljubljana, 2023

Kazalo

1. Uvod	3
2. Na kratko o dvojezičnem šolstvu v Prekmurju	4
3. Statistični podatki o učencih iz Madžarske in pravne podlage za njihov vpis v šole v Sloveniji	9
3.1. Statistični podatki o učencih iz Madžarske za obdobje od šolskega leta 2015/16 do začetka šolskega leta 2023/24	9
3.2. Pravni predpisi, ki urejajo položaj otrok iz Madžarske na dvojezičnih šolah v Sloveniji	15
4. Analiza globinskih intervjujev z ravnateljicami dvojezičnih izobraževalnih zavodov in s starši učencev, ki so med prvimi vpisali svoje otroke v dvojezične šole v Sloveniji	16
4.1. Informacije o dvojezičnem šolstvu in motivi za vpis otrok v dvojezične osnovne šole v Sloveniji	17
4.2. Kako je učence iz Madžarske sprejel učiteljski kader, kako sošolci iz Slovenije in njihovi starši ter kakšen je vpliv učencev iz Madžarske na učitelje in sošolce iz Slovenije	20
4.3. Koliko časa so potrebovali učenci iz Madžarske, da so se naučili samozavestno sporazumevati v slovenskem jeziku in kje bodo nadaljevali šolanje	22
5. Zaključek	23

1. Uvod

Z vstopom Slovenije v schengensko območje leta 2007 in uvedbo schengenskega režima na mejah se je na področju dvojezičnega šolstva v Sloveniji (slovensko-madžarske šole) izoblikovala precedenčna praksa, tj. vpis učencev iz Madžarske v dvojezične izobraževalne ustanove v Sloveniji. Prvotno je bilo takih primerov malo, pozneje se je število učencev iz Madžarske precej zvišalo. V šolskem letu 2022/23 je dvojezične osnovne šole v Prekmurju obiskovalo kar 76 učencev iz sosednje Madžarske, v letošnjem pa že 79 učencev. Ti otroci obiskujejo tri dvojezične osnovne šole v Prekmurju v bližini slovensko-madžarske državne meje, in sicer: Dvojezično osnovno šolo I Lendava – 1. számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola (DOŠ I. Lendava), Dvojezično osnovno šolo Genterovci – Kétnyelvű Általános Iskola Göntérháza (DOŠ Genterovci) in Dvojezično osnovno šolo Prosenjakovci – Kétnyelvű Általános Iskola Pártosfalva (DOŠ Prosenjakovci).

Med šolami še posebej izstopata DOŠ Prosenjakovci in DOŠ Genterovci. Prvo v šolskem letu 2023/24 obiskuje 33 otrok iz sosednjih naselij na Madžarskem, kar pomeni okoli 37 % vseh otrok na šoli. DOŠ Genterovci v letošnjem šolskem letu obiskuje 28 učencev iz Madžarske, ki predstavljajo približno tretjino vseh vpisanih. DOŠ I Lendava, ki ima v šolskem letu 2023/24 vsega skupaj 577 učencev, pa iz Madžarske vsakodnevno obiskuje 18 učencev.

Prvi otroci iz Madžarske so se v dvojezične šole vpisali v šolskem letu 2015/16, in sicer v DOŠ I Lendava in DOŠ Prosenjakovci, v DOŠ Genterovci pa v šolskem letu 2017/18. Kljub temu, da je od vpisa prvih učencev v dvojezično izobraževanje v Prekmurju minilo že skoraj deset let, pa po našem najboljšem vedenju še ni bila izvedena nobena raziskava oziroma objavljena nobena znanstvena oziroma strokovna študija o učencih iz Madžarske, razen nekaj člankov oziroma poročil v madžarskih manjšinskih medijih v Sloveniji.¹ Tudi zaradi tega smo se na Inštitutu za narodnostna vprašanja odločili, da se bomo posvetili temu vprašanju. Z raziskavami smo začeli v lanskem šolskem letu, torej v šolskem letu 2022/23. Po pregledu

¹ Po neuradnih informacijah, ki smo jih v intervjuju pridobili od enega izmed staršev iz Madžarske, naj bi na Madžarskem potekala raziskava, ki je pod drobnogled vzela učence iz Madžarske, ki obiskujejo osnovne šole v Sloveniji (intervju 7).

madžarskih manjšinskih medijev ter analizi statističnih podatkov o vpisu učencev v dvojezične izobraževalne ustanove in pravnih predpisov smo prvič opravili globinske intervjuje z vsemi ravnateljicami dvojezičnih šol, ki so to funkcijo opravljale od leta 2015. Vsega skupaj smo opravili pet intervjujev z ravnateljicami iz treh dvojezičnih šol. Poleg ravnateljic smo opravili intervjuje še s štirimi starši iz Madžarske, ki so med prvimi vpisali svoje otroke v dvojezične osnovne šole v Sloveniji. Poleg navedenega smo pri pisanju članka uporabili še znanstvene študije ter spletne vire predvsem o zgodovini dvojezičnega šolstva in o metodologiji poučevanja v teh šolah.

2. Na kratko o dvojezičnem šolstvu v Prekmurju

Dvojezično izobraževanje v Sloveniji oziroma v Prekmurju so uvedli leta 1959. Do tega leta je v okviru socialistične Jugoslavije pouk za učence, ki so živeli v vzhodnem delu Prekmurja, na t. i. narodnostno mešanem območju ob jugoslovansko/slovensko-madžarski državni meji,² potekal v enojezičnih slovenskih ali madžarskih oddelkih.

Že v začetku petdesetih let 20. stoletja pa se je pokazalo, da so enojezični madžarski oddelki »slepa ulica« (Bence 1996, 47). Madžarski oddelki namreč učencem niso omogočili družbene integracije oz. napredovanja po družbeni lestvici zaradi pomanjkljivega znanja slovenskega jezika, kar je med drugim onemogočalo vpis v slovenske srednje šole.

² Narodnostno mešano območje v Prekmurju prvič posredno omenja »šeše« Ustava Socialistične Republike Slovenije iz leta 1963, ko v 77. členu navaja, da sta na območjih, na katerih živijo poleg pripadnikov slovenskega naroda tudi pripadniki italijanske in madžarske narodnosti, italijanski in madžarski jezika enakopravna s slovenskim jezikom. Z podzakonskimi akti (statutom Občine Lendava in Občine Murska Sobota) pa so nato določili ozemlje narodnostno mešanega območja (Hajós 1978, 8–9). Danes k narodnostno mešanemu območju prištevamo 30 naselij, in sicer (v oklepaju z madžarskimi imeni): Hodoš (Hodos), Krplivnik (Kapornak), Domanjševci (Domonkosfa), Središče (Szerdahely), Prosenjakovci (Pártosfalva), Pordašinci (Kisfalva), Čikečka vas (Csekefa) in Motvarjevci (Szentlászló). K južnemu delu poselitvenega območja pa prištevamo naslednja naselja: Dobrovnik (Dobronak), Žitkovci (Zsitkóc), Kamovci (Kámaháza), Genterovci (Göntérháza), Radmožanci (Radamos), Mostje (Hídvég), Dolga vas (Hosszúfalva), Dolgovaške gorice (Hosszúfaluhegy), Lendava (Lendva), Lendavske gorice (Lendvahegy), Čentiba (Csente), Dolina (Völgyifalu), Pince (Pince), Pince Marof (Pince-Major), Benica, Petišovci (Petesháza), Trimlini (Hármasmalom), Dolnji Lakoš (Alsólakos), Gornji Lakoš (Felsőlakos), Gaberje (Gyertyános), Kapca (Kapca) in Kot (Kót).

Slika 1: Narodnostno mešana območja v Republiki Sloveniji

Srednje šole, kjer je pouk potekal v madžarskem jeziku, so bile v Jugoslaviji le v oddaljeni Vojvodini, tiste na sosednjem Madžarskem pa so bile zaradi železne zaves, ki se je vzpostavila kot posledica informbirojskega spora med Madžarsko in Jugoslavijo leta 1948, za te otroke nedosegljive.³ Poleg tega so bili učenci v enojezičnih madžarskih oddelkih zaradi kadrovskih razmer (maloštevilno in nezadostno kompetenten kader) deležni manj kakovostnega izobraževanja, kar je privedlo do tega, da so madžarski starši množično vpisovali svoje otroke v oddelke s slovenskim učnim jezikom z namenom, da bi jim s tem omogočili boljšo prihodnost (Nećak-Lük 2010, 14–16; Rudaš & Kolláth 2017, 65–67; Bence 1996, 46–48). Opisana situacija je v šolskem letu 1958/59 privedla do tega, da je bilo od skupno 1.206 učencev madžarske narodnosti v Občini Lendava v oddelke s slovenskim učnim jezikom vpisanih kar 31 % (381 učencev), ob tem pa so v prvi razred madžarskega oddelka osnovne šole v mestu Lendava

³ O informbirojskem sporu in njenih posledicah na obmejnem slovensko-madžarskem prostoru glej podrobneje Munda Hirnök (2011) in Kovács (2011).

vpisali le dva otroka (Bence 1996, 47). Že samo število otrok madžarske narodnosti kaže, da je bila madžarska manjšina v Sloveniji oz. na narodnostno mešanem območju Prekmurja maloštevilna, kar je posredno prav tako pripomoglo k opisanim težavam v šolstvu. Na podlagi popisa prebivalstva iz leta 1953 je bilo v Sloveniji popisanih vsega skupaj 11.019 oseb, ki so se izrekli za madžarsko narodnost, od tega je večina (10.388 oseb) živel na narodnostno mešanem območju Prekmurja. Osem let pozneje, leta 1961, so v Sloveniji popisali 10.498 Madžarov oz. oseb, ki so se opredelili kot pripadniki madžarske narodnosti, od tega 9.769 na narodnostno mešanem območju (Kovács 2006, 19–22).

V takšnih razmerah se je oblast odločila uvesti koncept dvojezične šole s poukom v dveh jezikih ter etnično in jezikovno mešano sestavo oddelkov. Posebnost tega modela je, da je obvezen za obe narodnosti in prepoznan kot dvosmerni model ohranjanja dveh jezikov, ki se v njem na takšen ali drugačen način stikata (Nećak-Lük 2010, 14–16; Rudaš & Kolláth 2017, 67–68). Temeljni namen dvojezične šole je bil preprečiti asimilacijo pripadnikov madžarske manjšine in istočasno omogočiti nadaljnje izobraževanje v šolah s slovenskim učnim jezikom, ker, kot rečeno, v Sloveniji tedaj še ni bilo srednjih šol z madžarskim jezikom oz. dvojezičnih srednjih šol.⁴ Prav zaradi tega je bil ob razvijanju materinščine obeh skupnosti poudarek tudi na dobrem znanju slovenščine. Novi model dvojezičnega poučevanja pa je imel tudi pomanjkljivosti, na katere je med drugim nakazalo tudi ustavno preverjanje modela ob koncu šestdesetih let 20. stoletja. Na osnovi seznama pomanjkljivosti so bile izvedene številne izboljšave modela, v prvi vrsti na podlagi pridobljenih izkušenj učiteljev v dvojezičnih šolah. V osemdesetih letih 20. stoletja je dvojezično šolstvo z uvedbo inovacije pouka slovenskega in madžarskega jezika kot prvega in drugega jezika doživelo pomemben razvoj, v devetdesetih letih pa je ob uvedbi devetletne osnovne šole prišlo tudi do notranje prenove dvojezičnega izobraževanja z uvedbo strategije »ena oseba – en jezik« kot simultane učenja dveh jezikov v prvem triletju osnovne šole. Ta metoda v razredu zahteva prisotnost dveh učiteljev, pri čemer eden dosledno uporablja madžarski, torej jezik narodnosti, drugi pa večinski jezik, se pravi slovenščino (Nećak-Lük 2010, 20–24; Rudaš & Kolláth 2017, 69–70). V analizi modela

⁴ Kot je zapisano na spletni strani Dvojezične srednje šole v Lendavi, so z izvajanjem dvojezičnega pouka začeli v šolskem letu 1981/82 (Dvojezična srednja šola Lendava – Zgodovina).

dvojezičnega pouka v Prekmurju sta avtorja Rudaš in Kolláth strategijo »ena oseba – en jezik« opisala tako (2017, 69–70):

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se po načelu »ena oseba – en jezik« učenci dvojezičnih osnovnih šol opismenjujejo v enem od obeh učnih jezikov, tj. maternem/prvem jeziku, torej v slovenščini ali v madžarščini, drugi učni jezik pa usvajajo kot jezik okolja/drugi jezik. Slovenščino kot drugi jezik imajo tisti, ki se opismenjujejo v madžarščini. Velik problem – poleg že omenjenega – pri tem modelu je tudi ta, da od četrtega razreda naprej usvajajo slovenščino na višji ravni, tj. kot prvi jezik, vsi učenci, tudi tisti, ki so se v obstoječem modelu opismenjevali do četrtega razreda pri pouku prvega jezika, tj. v madžarščini. Učenci, ki so se opismenjevali pri pouku prvega jezika, tj. v slovenščini, pa imajo možnost izbire usvajanja drugega jezika na dveh ravneh: kot prvi jezik oziroma kot drugi jezik.

Omenjena prenova dvojezičnega šolstva ob uvedbi devetletne osnovne šole je prinesla tudi oblikovanje učnih skupin, kar so dvojezične šole izkoristile za drsečo, strukturi učencev ustrezno jezikovno organizacijo pouka. Kot navaja Nećak-Lük (2010, 24):

/.../ obe materinščini dobivata poudarjeno vlogo, saj se skozi učne vsebine v manjših skupinah razvija in utrjuje tudi jezikovna zmožnost. Z vključitvijo obeh držav v Evropsko unijo takšni pristopi podpirajo možnosti nadaljnega izobraževanja pripadnikov madžarske skupnosti bodisi v slovenskih srednjih šolah bodisi v izobraževalnih ustanovah na drugi strani meje.

Kljub navedenim in opisanim prizadevanjem pa sta ključni pomanjkljivosti že od samega začetka izvajanja dvojezičnega šolstva nedodelanost didaktične plati modela ter neustrezna usposobljenost učiteljev in profesorjev dvojezičnih izobraževalnih ustanov zaradi pomanjkanja možnosti pridobitve ustreznih kompetenc predvsem v madžarskem jeziku (Rudaš & Kolláth 2017, 70–71). To manko je poskušal ublažiti projekt, ki se je izvajal v obdobju 2011–2013 ob financiranju Evropskega socialnega sklada ter Ministrstva za šolstvo in šport Republike Slovenije z naslovom E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah. V okviru projekta je bil med drugim izveden poskus hkratnega opismenjevanja v slovenščini in madžarščini v dvojezični osnovni šoli (t. i. HOP), v sklopu katerega so želeli ugotoviti, ali je mogoče s sedanjima načinoma opismenjevanja učencev, po katerih se ti opismenjujejo v slovenščini oz. madžarščini, drugi učni jezik pa usvajajo na ravni drugega jezika oz. jezika okolja, dodati tudi

tretjo možnost (hkratno opismenjevanje), ki bi omogočala doseganje tega cilja. Z uvedbo hkratnega opismenjevanja starši/učenci ne bi bili prisiljeni postavljati državnega in maternega jezika v hierarhično razmerje oz. na simbolni ravni izbirati med eno ali drugo narodno identiteto (Kovács 2014, 25–28) Na podlagi uspešnega Na podlagi uspešnega poskusa imajo sedaj starši/učenci v dvojezičnih osnovnih šolah v Prekmurju tri različne možnosti za opismenjevanje oz. se lahko opismenjujejo na dva načina. Učenci, ki niso uravnoreženo dvojezični, se praviloma prvič opismenijo v svojem maternem/ prvem jeziku (bodisi slovenskem bodisi madžarskem), nato pa z zamikom v drugem jeziku. Učenci, ki so uravnoreženo dvojezični, se lahko opismenjujejo hkrati v obeh jezikih (slovenskem in madžarskem) po modelu HOP (Varga et al. 2016, 9).

Slika 2: Dvojezični izobraževalni zavodi v Prekmurju (2023/23)

Na začetku dvajsetih let 21. stoletja, oziroma v šolskem letu 2023/24 v Prekmurju deluje devet dvojezičnih vrtecev,⁵ pet dvojezičnih osnovnih šol (od teh je ena za otroke s posebnimi

⁵ To so: Vrtec Lendava/ Lendvai Óvoda – Dvojezična enota (DE) I Lendava; Vrtec Lendava – DE II Lendava; Vrtec Lendava – DE Dolga vas; Vrtec Lendava – DE Gaberje; Vrtec Lendava – DE Genterovci; Vrtec Pikapolonica

potrebami),⁶ ena dvojezična srednja šola (Dvojezična srednja šola Lendava – Kétnyelvű Középiskola Lendva), vertikalo pa zaključuje Oddelek za madžarski jezik in književnost na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru – Maribori Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (Kovács 2021, 197).

3. Statistični podatki o učencih iz Madžarske in pravne podlage za njihov vpis v šole v Sloveniji

V nadaljevanju bomo s pomočjo statističnih podatkov, ki smo jih pridobili iz uradnih evidenc dvojezičnih osnovnih šol in iz zapisov v medijih, predstavili številčni razvoj učencev, ki so in še prihajajo na šolanje v Slovenijo.⁷ Poleg statistike se bomo na kratko posvetili tudi pravni regulaciji, ki ureja položaj otrok iz Madžarske na dvojezičnih šolah v Prekmurju.

3.1 Statistični podatki o učencih iz Madžarske za obdobje od šolskega leta 2015/16 do začetka šolskega leta 2023/24

Kot je že bilo omenjeno, so se prvi učenci iz Madžarske vpisali v dvojezične osnovne šole v Sloveniji v šolskem letu 2015/16, in sicer štirje učenci v DOŠ Prosenjakovci in trije učenci v DOŠ I Lendava. O prvem vpisu otrok iz Madžarske v slovenske izobraževalne ustanove, konkretno v DOŠ Prosenjakovci, je poročal tudi madžarski narodnostni dnevnik Népújság (Király et al. 2015, 5): »Nadaljnja posebnost začetka letošnjega šolskega leta je ta, da obiskujejo prosenjakovsko osnovno šolo trije učenci (dva prvošolca in en tretješolec) iz matične države,

Dobrovnik; Vrtci Občine Moravske Toplice – Dvojezična enota Prosenjakovci; Vrtci pri DOŠ Prosenjakovci – Vrtec Domanjševci; Vrtci pri DOŠ Prosenjakovci – Vrtec Hodoš.

⁶ Dvojezična osnovna šola I Lendava – 1. számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola; Dvojezična osnovna šola Genterovci – Kétnyelvű Általános Iskola Göntérháza; Dvojezična osnovna šola Dobrovnik - Kétnyelvű Általános Iskola, Dobronak; Dvojezična osnovna šola Prosenjakovci – Kétnyelvű Általános Iskola Pártosfalva; Dvojezična osnovna šola II Lendava – 2. számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola (šola za otroke s posebnimi potrebami).

⁷ Evidence smo pridobili od vodstev dvojezičnih osnovnih šol.

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

iz naselij ob meji.«⁸ Dve leti pozneje, v šolskem letu 2017/18, so prvi vpis iz Madžarske zabeležili v DOŠ Genterovci.

Tabela 1: Skupno število vpisanih učencev iz Madžarske v dvojezične osnovne šole v Prekmurju od šolskega leta 2015/16 do (vključno) šolskega leta 2023/24)

Šola/Šolsko leto	2015/1	2016/1	2017/1	2018/1	2019/2	2020/2	2021/2	2022/2	2023/2
DOŠ Prosenjakovci	6	7	8	9	0	1	2	3	4
DOŠ I Lendava	4	11	22	28	39	42	37	34	33
DOŠ Genterovci	3	4	4	8	10	11	14	17	18
DOŠ Genterovci			1	4	12	14	20	25	28
SKUPAJ	7	15	27	40	61	67	71	76	79

Vir: Evidenca DOŠ Prosenjakovci, DOŠ I Lendava in DOŠ Genterovci.

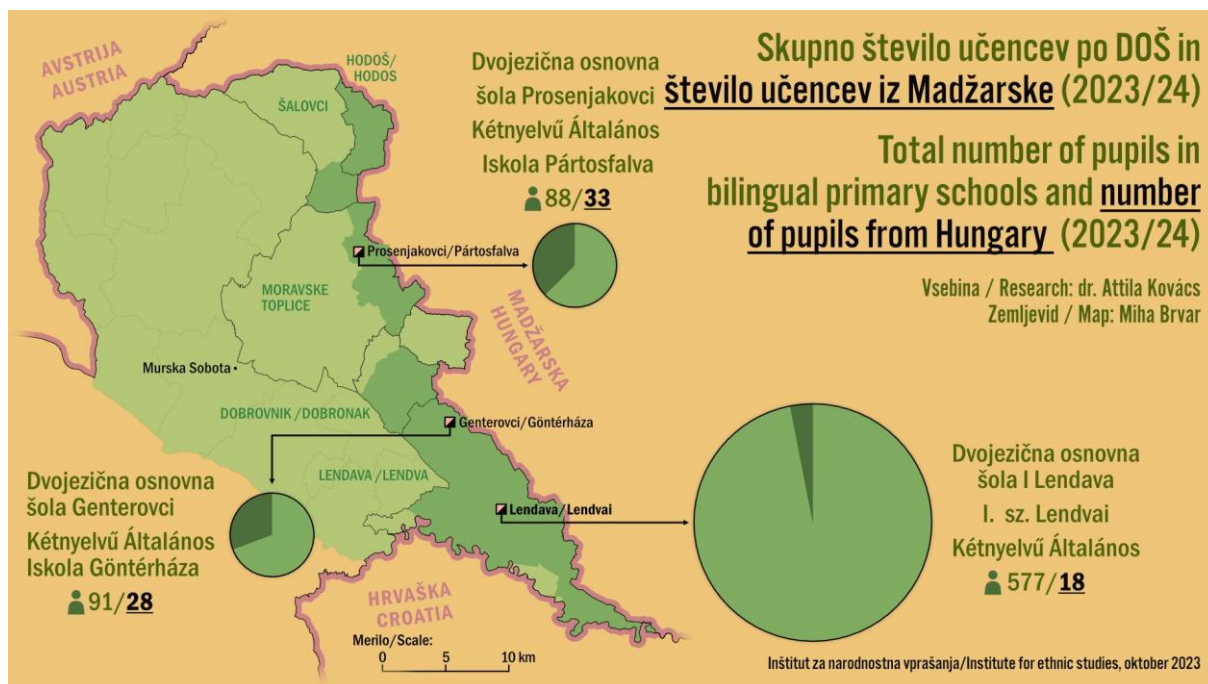
V šolskem letu 2023/24 dvojezične osnovne šole v Prekmurju obiskuje vsega skupaj 79 učencev iz Madžarske, od teh jih je 33 vpisanih v DOŠ Prosenjakovci, 28 v DOŠ Genterovci, DOŠ I Lendava pa v tekočem šolskem letu obiskuje 18 učencev iz Madžarske (tabela 1). Kot je razvidno iz tabele 1, se je po prvih vpisih število učencev iz Madžarske hitro povečevalo vse do šolskega leta 2020/21, ko ga je za kratek čas prekinila epidemija covid-19.⁹ Dinamika vpisov se je nato s šolskim letom 2021/22 nadaljevala nekje v enakem obsegu kot pred epidemijo.

⁸ Dejansko so se v DOŠ Prosenjakovci v šolskem letu 2015/16 vpisali štirje učenci, od tega trije v matično šolo v Prosenjakovcih, eden pa je obiskoval podružnico prosenjakovske šole na Hodošu (Evidenca DOŠ Prosenjakovci).

⁹ Epidemija covid-19 je še posebej močno prizadela učence iz Madžarske, saj jim je poleg težav, ki so pestile šolarje iz Slovenije, šolanje oteževalo zaprtje državne meje med Slovenijo in Madžarsko. Zaradi tega so bili učenci iz Madžarske dalj časa odsotni iz šole. O vplivu covid-19 na madžarsko narodno skupnost v Sloveniji in na izvajanje pouka v dvojezičnih izobraževalnih ustanovah glej podrobneje Kovács (2021).

Slika 3: Skupno število učencev po DOŠ in število učencev iz Madžarske (2023/24)

Nadaljnja podrobna analiza podatkov po šolah pokaže, da tako po številu kot po deležu vpisanih učencev iz Madžarske izstopa DOŠ Prosenjakovci (tabela 2). Kot rečeno, so se prvi otroci na DOŠ Prosenjakovci vpisali v šolskem letu 2015/16, v naslednjem šolskem letu je bilo že sedem prvošolcev iz Madžarske, v šolskem letu 2017/18 pa celo devet prvošolcev. Ob naglem povečanju števila otrok iz Madžarske je ravnateljica DOŠ Prosenjakovci poudarila, da (Király et al. 2016, 5) »je zelo vesela, da se je nadaljeval vpis otrok iz Madžarske v ustanovo, saj to pomeni, da učiteljski zbor dobro dela, da so tako otroci kot starši s poučevanjem, z učnimi metodami zadovoljni«.

Štiri leta po prvem vpisu, torej v šolskem letu 2019/20, so v DOŠ Prosenjakovci zabeležili že 39 učencev iz Madžarske, ki so pomenili že skoraj polovico vseh vpisanih otrok v šolo (slabih 47 %). V šolskem letu 2020/21 pa se je v primerjavi s prejšnjimi leti število vpisanih prvošolcev iz Madžarske bistveno zmanjšalo. K temu je zagotovo prispevala epidemija covid-

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

19,¹⁰ poleg tega pa je bila v kraju Bajánsenye tik ob madžarsko-slovenski meji jeseni 2021 odprta osemletna osnovna šola. Vse od leta 2007 pa do 2021 je namreč v kraju Bajánsenye, ki leži na madžarski strani slovensko-madžarske državne meje v bližini Prosenjakovcev, delovala le podružnična šola z dvema razredoma, od leta 2021 naprej pa deluje kot popolna osemletna osnovna šola, ki je v upravljanju Reformatorskega izobraževalnega centra Bocskai István iz Halászteleka (Kepéné Bihar 2021). S tem se je otrokom iz obmejnega prostora na Madžarskem, ki sicer gravitira (tudi) proti Prosenjakovcem (predvsem gre za naselje Magyarszombatfa in okoliške kraje), ponudila možnost šolanja v dosegljivi bližini na Madžarskem. Pred tem so se otroci iz omenjenega obmejnega prostora v primeru, če so se želeli šolati na Madžarskem, morali voziti v okoli 15 ali več kilometrov oddaljeni naselji Óriszentpéter ali Csesztreg (intervjuja 8 in 9).

Tabela 2: Skupno število učencev v DOŠ Prosenjakovci in število učencev iz Madžarske (2015/16–2023/24)

Razred/Šolsko leto	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
1.	3	7	9	2	9	3	2	4	5
2.		3	6	9	2	9	3	1	2
3.	1		3	7	10	4	9	5	1
4.		1		3	8	8	4	7	4
5.			2	2	4	8	8	4	7
6.			1	3	1	4	5	6	4
7.				1	4	1	5	3	6
8.			1		1	4		4	3
9.				1		1	1		1
Skupno število učencev na šoli	66	68	75	81	83	96	91	85	88
Skupno število učencev iz Madžarske	4	11	22	28	39	42	37	34	33
%	6,06	16,18	29,33	34,57	46,99	43,75	40,66	40	37,5

Vir: Evidenca DOŠ Prosenjakovci.

¹⁰ Glej opombo 10.

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

V zvezi z otroki, ki iz Madžarske obiskujejo DOŠ Prosenjakovci, so tako obe ravnateljici te šole¹¹ kot tudi starši omenili, da jih večina prihaja iz družin, ki prvotno ali avtohtono ne izvirajo iz prostora ob meji, temveč so se tja preselili iz notranjosti Madžarske, mnogi med njimi celo iz Budimpešte (intervjuji 3, 5, 6, 8 in 9).¹² Mogoče gre iskati vzrok za nekoliko nižji vpis otrok iz Madžarske v DOŠ Prosenjakovci prav v tem, da mnoge družine na tem prostoru ne živijo že več generacij, temveč so se sem preselile šele pred kratkim. Primerjava podatkov iz časopisa Népújság, ki praviloma poroča o številu vpisanih otrok na začetku šolskega leta, in evidence šole v Prosenjakovcih, ki navaja podatke ob koncu šolskega leta, namreč pokaže, da se te številke marsikdaj ne ujemajo. Razlike niso velike, se pa opazijo, poleg tega je na to opozoril tudi eden od intervjuvanih staršev (intervju 9). Za razliko od prosenjakovske šole pa podatki o otrocih iz Madžarske v DOŠ I Lendava in DOŠ Genterovci kažejo na precejšnjo stabilnost. K temu botruje verjetno (tudi) dejstvo, da gre v primeru teh dveh šol za družine, ki že več generacij živijo v obmejnem prostoru (intervju 6).

Tabela 3: Skupno število učencev v DOŠ I Lendava in število učencev iz Madžarske od šolskega leta 2015/16 do vključno 2023/24

Razred/Šolsko leto	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
1.	2	1		4	2	1	4	3	1
2.		2	1		4	2	1	4	3
3.			2	1		4	2	1	4
4.	1			2	1		4	2	1
5.		1			2	1		4	2
6.			1			2	1		4
7.				1			2	1	
8.					1			2	1
9.									2
Skupno število učencev na šoli	504	503	495	520	536	534	544	553	577

¹¹ Ravnateljica Jožefa Herman se je s koncem šolskega leta 2022/23 upokojila, na čelu šole pa jo je nasledila ravnateljica Gyöngyi Kranjec.

¹² Po oceni enega od staršev je takih družin kar 80 % (intervju 9).

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Skupno število učencev iz Madžarske	3	4	4	8	10	11	14	17	18
%	0,60	0,79	0,81	1,54	1,86	2,06	2,57	3,07	3,12

Vir: Evidenca DOŠ I Lendava.

Pogled na tabelo 3 pokaže, da je število otrok v DOŠ I Lendava postopoma naraščalo, večji preskok je opazen v šolskem letu 2018/19 in v šolskem letu 2021/22, ko se je število otrok iz Madžarske v Lendavi povečalo z 11 na 14 vpisanih učencev. Tudi v DOŠ Genterovci (tabela 4) se je v zadnjem šolskem letu opazno povečalo število vpisanih učencev iz Madžarske (s 14 na 20 vpisanih).¹³ Bistveno večji preskok v številu vpisanih otrok iz sosednje države pa se v primeru šole v Genterovcih opazi v šolskem letu 2019/20, ko se je število šolarjev iz Madžarske povečalo s 4 na 12. V tem letu so starši iz Madžarske v prvi razred DOŠ Genterovci vpisali pet prvošolčkov. Učiteljica/razredničarka učencev v prvem razredu je ob tej priložnosti za Pomurski madžarski radio izjavila (Botka et al. 2019):

Letos pričakujemo devet prvošolčkov. Sestava učencev bo zelo pisana. To je za nas, učitelje, velik izziv. [...] Pet malčkov, prvošolčkov, prihaja iz »zamejstva«, tako da bo delo potekalo v razredu malo drugače kot do zdaj. Oni zaenkrat še nič ne razumejo slovensko, so pa tudi prvošolčki, ki ne razumejo madžarsko. Zato pravim, da je nek poseben izziv, posebna naloga.

Tabela 4: Skupno število učencev v DOŠ Genterovci in število učencev iz Madžarske (2017/18–2023/24)

Razred/Šolsko leto	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
1.	1	1	4	2	6	5	3
2.	/	2	3	4	2	6	5
3.	/	1	2	3	4	2	6
4.	/	/	3	2	3	4	2
5.	/	/	/	3	2	3	4
6.	/	/	/	/	3	2	3
7.	/	/	/	/	/	3	2
8.	/	/	/	/	/	/	3

¹³ Na to nenadno povečanje vpisa otrok iz Madžarske v lendavsko in genterovsko osnovno šolo je po vsej verjetnosti vplivalo tudi dejstvo, da so s koncem šolskega leta 2021/22 v kraju Rédiacs, ki leži na madžarsko-slovenski meji, zaprli osnovno šolo, otroke pa preusmerili v osnovno šolo v Lenti (intervju 6).

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

9.	/	/	/	/	/	/	/
Skupno število učencev na šoli	77	78	80	79	82	87	91
Skupno število učencev iz Madžarske	1	4	12	14	20	25	28
%	1,30	5,13	15	17,72	24,39	28,73	30,77

Vir: Evidenca DOŠ Genterovci.

3.2 Pravni predpisi, ki urejajo položaj otrok iz Madžarske na dvojezičnih šolah v Sloveniji

Z vstopom Slovenije in Madžarske v EU in schengensko območje so se uveljavile temeljne svoboščine EU, in sicer prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala, čeprav se je pri prostem pretoku oseb prvenstveno mislilo na prost pretok delavcev in študentov. O tem, da je na »prost pretok učencev« na relaciji Madžarska-Slovenija le malokdo pomislil, zgovorno priča izjava ravnateljice DOŠ Prosenjakovci Jožefe Herman septembra leta 2015 za narodnostni časopis Népújság ob prvih vpisih učencev iz Madžarske (Király et al. 2015, 5): »/.../ v zgodovini šole še ni bilo primera, da bi se iz Madžarske zanimali za njihovo ustanovo«. Prav zaradi citirane izjave ravnateljica DOŠ Prosenjakovci ni imela nobenih izkušenj z vpisom otrok iz tuje države, zato je kontaktirala Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, kjer so ji pomagali glede pravnih predpisov in dokumentov za otroke iz Madžarske (intervju 3). V zvezi s tem velja poudariti, da so vsi štirje intervjuvani starši še posebej izpostavili zavzetost in pomoč ravnateljic dvojezičnih osnovnih šol pri urejanju dokumentacije oz. pri celem postopku vpisa učencev v šolo (intervjuji 6, 7, 8 in 9).

Ne glede na temeljne svoboščine EU šolanje tujcev v Sloveniji urejajo slovenski pravni predpisi. Ustava Republike Slovenije v 57. členu določa, da je izobraževanje svobodno in da je osnovnošolsko izobraževanje obvezno in se financira iz javnih sredstev (Ustava RS 1991). Zakonsko pa je šolanje tujih državljanov urejeno v 10. členu Zakona o osnovni šoli (2006), ki pravi: »Otroci, ki so tuji državljanji oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, imajo pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije.«

Če otrok tujec ali otrok brez slovenskega državljanstva nima urejenega stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, ga osnovna šola vseeno sprejme, ker gre za pravico iz 57.

člena Ustave RS. V osnovi pa velja, da otroci, ki so državljani EU, imajo pravico obiskovati šolo v vsaki državi EU pod enakimi pogoji kot otroci, ki so državljani tiste države (intervju 3).

Kljub navedenemu pa otroci iz Madžarske niso deležni vseh ugodnosti, ki pripadajo otrokom iz Slovenije. Iz razgovorov z ravnateljicami dvojezičnih izobraževalnih ustanovah izhaja, da otroci iz Madžarske niso deležni (intervjuji 1, 2, 3, 4 in 5):

- prevoza od doma do šole: prevoz od doma do šole je za otroke iz Slovenije urejen in brezplačen, za otroke iz Madžarske pa morajo poskrbeti starši sami;
- subvencionirane prehrane: starši otrok iz Madžarske plačajo polno ceno prehrane, medtem ko so otroci iz socialno šibkejših slovenskih družin upravičeni do subvencionirane prehrane;
 - subvencije s strani države za šolo v naravi;
 - enkratne finančne pomoči matične države Madžarske za starše oziroma družine, katerih otroci se madžarski jezik učijo na nivoju materinščine (prvi jezik) in ne kot jezik okolja (drugi jezik). Čeprav se učenci iz Madžarske brez izjem učijo madžarski jezik na nivoju materinščine, pa kljub temu niso upravičeni do denarne podpore iz lastne države, ker se podpora veže (tudi) na stalni naslov v Sloveniji.

4. Analiza globinskih intervjujev z ravnateljicami dvojezičnih izobraževalnih zavodov in s starši učencev, ki so med prvimi vpisali svoje otroke v dvojezične šole v Sloveniji

Globinski intervjuji so bili izvedeni z aktualnimi ravnateljicami vseh treh dvojezičnih izobraževalnih institucij, ki jih obiskujejo otroci iz Madžarske, ter z nekdanjima ravnateljicama DOŠ I Lendava in DOŠ Prosenjakovci, ki sta se prvi srečali z otroki iz Madžarske oziroma njihovimi starši. Globinski intervjuji so bili realizirani v drugi polovici leta 2022. Intervjujem z ravnateljicami so sledili še razgovori s starši, ki so med prvimi vpisali svoje otroke v dvojezične šole v Prekmurju. Kljub večjemu številu posredovanih prošenj za osebne intervjuje so se odzvali »le« štiri starši: eden iz DOŠ I Lendava, eden iz DOŠ Genterovci ter dva iz DOŠ Prosenjakovci. Intervjuji s starši so bili opravljeni v decembru leta 2022 in v januarju 2023.

V globinskih intervjujih z ravnateljicami in starši smo se prvenstveno pogovarjali o naslednjih tematikah:

- od kod so starši iz Madžarske dobili informacije o možnostih vpisa v dvojezične osnovne šole v Sloveniji;
- ali so imeli starši težave pri vpisu otrok v šole v Sloveniji in s tem povezano o pravni podlagi vpisa otrok iz Madžarske ter pravicah učencev iz Madžarske;
- razlogi oz. motivi staršev za vpis otrok v dvojezične šole v Sloveniji;
- kako je učence iz Madžarske sprejel učiteljski kader in kako sošolci in starši učencev iz Slovenije;
- koliko šolskih let so potrebovali učenci iz Madžarske, da so se naučili samozavestno komunicirati v slovenskem jeziku;
- vpliv učencev iz Madžarske na učitelje in na sošolce iz Slovenije;
- kje bodo nadaljevali šolanje učenci iz Madžarske.

4.1 Informacije o dvojezičnem šolstvu in motivi za vpis otrok v dvojezične osnovne šole v Sloveniji

Uvodoma velja poudariti, da so vsi štirje starši, s katerimi so bili opravljeni intervjuji, zelo preudarno in skrbno izbrali šolo za svoje otroke. Po pridobitvi prvih informacij so vsi starši obiskali šole, se pogovorili z ravnateljicami, skupaj s svojimi otroki prisostvovali pri dvojezičnem pouku, se po potrebi posvetovali še s kom drugim¹⁴ in šele po tem sprejeli odločitev (intervjuji 6, 7, 8 in 9).¹⁵

¹⁴ Ena od družin, ki je vpisala svojega otroka v DOŠ Prosenjakovci, je navezala stike tudi s predsednico Madžarske samoupravne narodne skupnosti Občine Moravske Toplice in jo prosila za pomoč pri urejanju dokumentacije (intervju 9).

¹⁵ Eden od staršev je v intervjuju povedal, da je družina obiskala tri osnovne šole (eno v Sloveniji, tj. prosenjakovsko, in dve na Madžarskem) in so po tehtnem premisleku izbrali DOŠ Prosenjakovci. Poudaril je: »Odločili smo se za nekaj in ne proti nečemu« (intervju 8).

Starša, ki sta med prvimi vpisala svoja otroka v DOŠ Prosenjakovci, sta v bistvu prvo informacijo dobila od reformatorske (kalvinske) duhovnice Emőke Rozgonyi. Duhovnica Emőke Rozgonyi in soprog, Tamás Bódis, prav tako reformatorski (kalvinski) duhovnik, sta se namreč leta 2008 iz Madžarske preselila na Goričko v Prekmurju, kjer sta v kraju Motvarjevci, kjer večinoma živijo pripadniki reformatorske oziroma kalvinske veroizpovedi, zapolnila prosto mesto duhovnika slovenske Reformatorske krščanske cerkve (Bence 2008, 18–19). Duhovniška družina se je naselila v kraju Prosenjakovci, duhovnica Rozgonyi pa je med svojim delovanjem navezala stike tudi z ljudmi z madžarske strani meje. Med temi sta bila tudi starša/intervjuvanca, ki sta prav od duhovnice dobila prve informacije o dvojezični osnovni šoli v Prosenjakovcih (intervjuja 8 in 9). Tudi pri starših, ki sta svoja otroka vpisala v DOŠ I Lendava in DOŠ Genterovci, je bila pri pridobivanju informacij pomembna »slovenska« navezava. Družina, ki je vpisala otroka v lendavsko šolo, se je z dvojezičnim šolstvom spoznala dobesečno v sami zgradbi DOŠ I Lendava, kamor so iz Madžarske enkrat tedensko vozili svojega otroka (ki je tedaj še obiskoval vrtec na Madžarskem) na tečaj angleščine v okviru jezikovne šole Helen Doron (intervju 6). Starš otroka iz genterovske šole pa je prve informacije o dvojezičnem šolstvu dobil od sodelavcev v Prekmurju, kjer je zaposlen (intervju 7). Drugi starš, ki je svojega otroka v genterovsko šolo vpisal dve leti kasneje, v šolskem letu 2019/20, pa je sodeč po izjavi za Pomurski madžarski radio (MMR) osnovne informacije o dvojezičnem šolstvu dobil od učiteljice iz te šole, s katero se je srečal na trgatvi v Prekmurju (Botka et al. 2019).

Po pridobitvi prvih osnovnih informacij o dvojezičnem šolstvu so vsi štirje intervjuvanci preverili še informacije, ki so bile dostopne na spletu,¹⁶ nato pa navezali stike z ravnateljicami osnovnih šol. Pri tem je treba poudariti, da so vsi starši izpostavili zelo topel sprejem in ustrežljivost s strani ravnateljic, ki so jim »šle na roko« in jim z veliko predanostjo pomagale pri vpisu otrok v šolo (intervjuji 6, 7, 8 in 9).¹⁷ Kot zanimivost lahko navedemo, da starši/intervjuvanci niso vedeli eden za drugega (razen seveda staršev, ki sta svoje otroke vpisala v DOŠ Prosenjakovci) in so šele kasneje dobili informacije o tem, da poleg njihovih

¹⁶ Vse dvojezične vzgojno-izobraževalne ustanove v Prekmurju imajo dvojezične, slovensko-madžarske spletne strani.

¹⁷ Eden od staršev je bil presenečen, da so uspeli otroka vpisati v šolo le na podlagi EMŠO (intervju 9).

otrok šole v Sloveniji vsakodnevno obiskujejo tudi drugi otroci iz Madžarske (intervjuji 6, 7, 8 in 9).

Po vpisu prvih otrok iz Madžarske v dvojezične osnovne šole v Sloveniji pa so v mnogih primerih prav ti starši postali prvi informatorji za ostale starše. V zvezi s tem so vsi starši/intervjuvanci izpostavili, da niso »novačili« otrok za prekmurske dvojezične šole, temveč so v primeru zanimanja predstavili svoje izkušnje oziroma izkušnje svojih otrok. K širjenju informacij o možnostih šolanja v Sloveniji je močno pripomogel tudi članek, objavljen v lokalnem dnevniku *Zalai Hírlap* na Madžarskem oktobra leta 2015.¹⁸ Članek z naslovom *Határon túli iskolába. Szlovéniai iskolába járnak* (V šolo v zamejstvo. Obiskujejo šolo v Sloveniji) je predstavil dve družini, eno, ki je vpisala otroka v DOŠ I Lendava (eden od štirih intervjuvancev), in družino, ki je otroka vpisala v DOŠ Prosenjakovci (Gyuricza 2015, 1; 5). Tudi na podlagi članka se je povečalo zanimanje za šolanje na dvojezičnih šolah v Prekmurju (intervju 6).

Glede motivov oziroma razlogov za vpis v slovenske šole so intervjuvani starši izpostavili več razlogov, vendar sta med njimi dominirala dva, in sicer slovenski šolski sistem in večjezičnost šol. Vsi štirje starši, s katerimi sem opravil globinski intervjuje, so poudarili, da je slovenski šolski sistem oz. način poučevanja v slovenskih šolah bistveno drugačen od šolskega sistema na Madžarskem, ki je po njihovem mnenju rigiden, tog, deluje po načelih pruske šole in otrokom ni preveč prijazen. V nasprotju s tem pa so slovenske šole bolj fokusirane na otroke, vzdušje v šoli je prijetno, družinsko. Po mnenju staršev iz Madžarske imajo učenci v Sloveniji več prostega časa kot na Madžarskem in so lahko dalj časa »otroci«. Tudi opismenjevanje traja bistveno dalj časa kot na Madžarskem, učni načrt v Sloveniji namreč predvideva postopnost v poučevanju branja in pisanja, otroci se opismenjujejo skozi igro.¹⁹ K odločitvi staršev iz Madžarske, da vpišejo svoje otroke v slovenske šole, je pripomogla tudi metoda poučevanja v prvih treh razredih dvojezičnih osnovnih šol, konkretno vezava jezika na osebo (intervjuji 6, 7, 8 in 9). Kot je že bilo navedeno v poglavju o dvojezičnem šolstvu, ta metoda omogoča, da sta

¹⁸ Časopis *Zalai Hírlap* je osrednji tiskani medij Županije Zala, ki meji na Slovenijo, konkretno na lendavsko območje.

¹⁹ Na Madžarskem se morajo učenci opismeniti do konca prvega polletja prvega razreda, medtem ko ta proces v Sloveniji traja dve oziroma tri leta.

v razredu dva učitelja, pri čemer eden komunicira z otroki le v slovenskem, drugi pa le v madžarskem jeziku.

Drugi razlog, ki je bil odločilen za starše pri izbiri osnovne šole v Sloveniji, pa je bila večjezičnost osnovnih šol. V osnovi v vseh dvojezičnih osnovnih šolah v Prekmurju pouk poteka v slovenskem in madžarskem jeziku. K temu se doda še učenje tujega (angleškega ali nemškega jezika), poleg tega pa lahko učenci v sklopu izbirnega predmeta izberejo še četrti jezik, kar pomeni, da lahko otrok zaključi osnovnošolsko izobraževanje z znanjem štirih jezikov. Vsi štirje intervjuvani starši so izpostavili pomen učenja več jezikov kot enega od glavnih motivov za vpis otroka v prekmurske šole (intervjuji 6, 7, 8 in 9).²⁰ Kot se je izrazil eden od staršev, »več jezikov znaš, več veljaš«, in ker živijo ob madžarsko-slovenski meji, se jim je zdelo pomembno, da se njihov otrok nauči poleg madžarskega še slovenski jezik in s tem pridobi več možnosti (tudi) na trgu delovne sile (intervjuja 6 in 9). V zvezi z dvojezičnostjo šole so starši izpostavili tudi spoznavanje drugih kultur in s pomočjo tega spoznavanje »slovenskega sveta« (intervju 7). Kot dodaten motiv so starši navedli še urejenost dvojezičnih šol in šolskega okoliša, opremljenost šol ter kvalitetnejšo prehrano v primerjavi z Madžarsko (intervjuji 6, 7, 8 in 9).²¹ Glede motivov oz. razlogov za vpis učencev iz Madžarske v dvojezične šole sem za mnenje povprašal tudi ravnateljice osnovnih šol. Njihovi odgovori so samo potrdili že navedeno pri odgovorih staršev (intervjuji 1, 2, 3, 4 in 5).

4.2 Kako je učence iz Madžarske sprejel učiteljski kader, kako sošolci iz Slovenije in njihovi starši ter kakšen je vpliv učencev iz Madžarske na učitelje in sošolce iz Slovenije

Na vprašanje o tem, kako so učitelji dvojezičnih šol sprejeli učence iz Madžarske, je ravnateljica DOŠ Prosenjakovci, ki ob prihodu prvih učencev še ni opravljala službe ravnateljice in je poučevala, povedala, da je bilo sprva malce bojzani s strani učiteljev. Učitelji namreč niso vedeli, kakšna so pričakovanja staršev otrok iz Madžarske. Starše »domačih« otrok so namreč

²⁰ Eden od staršev je še opozoril na način poučevanja tujih jezikov, ki naj bi bil bolj učinkovit kot na Madžarskem (intervju 6).

²¹ Ni zanemarljivo, da je pri vseh starših zaznati neko simpatijo do Slovenije, do slovenskega jezika. Tako so npr. starši, katerih otroci so med prvimi obiskovali DOŠ Prosenjakovci, sami zase organizirali tečaj slovenščine z namenom, da bi lažje sledili razvoju svojih otrok, po potrebi tudi pomagali svojim otrokom pri učenju slovenskega jezika, njihova »učiteljica« pa je bila reformatorska duhovnica Emőke Rozgonyi (intervju 9).

poznali, izkušenj s starši iz Madžarske pa niso imeli. Kot je poudarila, so se veselili prihoda učencev iz Madžarske, saj so predvidevali, da bodo tako otroci-domačini več uporabljali madžarski jezik v komunikaciji, po drugi strani pa so se zavedali tudi tega, da bodo učitelji »prisiljeni« več uporabljati madžarščino pri poučevanju (intervju 5).²² Na dvig kakovosti madžarskega jezika med učitelji kot posledica prihoda otrok iz Madžarske sta opozorili tudi ravnateljici lendavske in prosenjakovske šole, ki sta prvi sprejeli učence iz Madžarske (intervjuja 4 in 3).²³ Slednja je še poudarila, da so pozitivne učinke pričakovali tudi od mešanja kultur, vzpodbudno pa je bilo tudi povečanje števila otrok na šoli, saj je prosenjakovska šola po številu učencev spadala med manjše dvojezične šole. Kot je povedala, se je marsikateri »naš« učenec zelo dobro naučil madžarsko. Pomisleke pa je imela glede poučevanja slovenščine za učence iz Madžarske, ker so se ti otroci praviloma vpisali brez znanja slovenskega jezika (intervju 3).²⁴ Na vzajemnost vplivov so opozorili tudi starši učencev iz Madžarske, ki so poudarili, da so se tudi učitelji prilagodili novim okoliščinam in da so bili npr. roditeljski sestanki dvojezični oz. da so madžarskim staršem po potrebi prevajali (intervju 6).

V zvezi z vprašanjem, kako so otroke iz Madžarske sprejeli njihovi sovrstniki iz Sloveniji, so vse ravnateljice poudarile, da težav ni bilo. Otroci so se dobro ujeli, se družijo med sabo, tudi izven šole imajo skupne programe. Podobnega mnenja so tudi starši, eden od staršev, ki je imel v šolskem letu 2022/23 kar tri otroke vpisane v DOŠ Prosenjakovci, pa je dodal, da je bilo izvenšolskega druženja med otroki iz Madžarske in Slovenije bistveno več med prvimi generacijami vpisanih iz Madžarske in da podobno situacijo zaznava tudi med starši (intervjuji 7, 8 in 9).

Določeno mero napetosti ob vpisu otrok iz Madžarske pa je bilo čutiti med nekaterimi starši iz Slovenije oziroma iz dvojezičnega okolja. Kot sta povedali obe ravnateljici DOŠ Prosenjakovci, so nekateri starši na začetku, torej ob prvih vpisih, imeli nekaj pomislekov, češ

²² Kot je v zvezi s tem navedla ravnateljica, so izkušnje take, da na učitelja pri uporabi jezika vpliva razred oziroma »jezik učencev«.

²³ Nekateri učitelji so imeli težave z madžarskim jezikom, kar je predvsem na začetku razburilo madžarske starše na prosenjakovski šoli, vendar so situacijo uredili. Če pa se vseeno pojavijo napake v dvojezičnih pisnih nalogah, se o tem pogovorijo (intervju 8). V zvezi s temi težavami je ena ravnateljic povedala, da so v nekaterih primerih otroci iz dvojezičnega okolja po potrebi prevajali za učence iz Madžarske (intervju 3).

²⁴ Otrokom iz Madžarske so za čim hitrejšo usvojitev slovenskega jezika dvojezične šole pomagale tudi tako, da so v sklopu neplačanih tutorskih ur, ki jih učitelji izvajajo prostovoljno za dopolnitev tretjega stebra, izvajali dodatni pouk slovenskega jezika.

da so otroci iz Madžarske privilegirani napram otrokom iz Slovenije, vendar so jim razložili, da slovenski otroci oziroma otroci iz Slovenije niso v ničemer prikrajšani zaradi otrok iz sosedstva (intervjuja 3 in 5). V zvezi s starši otrok iz Madžarske so ravnateljice izpostavile, da so se zelo dobro vklopili v slovenski šolski sistem ter se redno udeležijo roditeljskih sestankov in državnih in ostalih praznikov, ki jih organizirajo v okviru šole (intervjuji 2, 3, 4 in 5).²⁵

4.3 Koliko časa so potrebovali učenci iz Madžarske, da so se naučili samozavestno sporazumevati v slovenskem jeziku in kje bodo nadaljevali šolanje

V zvezi s tem, koliko časa so potrebovali učenci iz Madžarske, da so se naučili samozavestno komunicirati v slovenskem jeziku, so bili odgovori ravnateljic in staršev v sozvočju. Tako eni kot drugi so povedali, da so otroci iz Madžarske v povprečju potrebovali od štiri do pet šolskih let. Pri tem pa je treba poudariti, da sta epidemija covida in posledično zaprtje šol in državnih meja v letu 2020 in 2021 negativno vplivala na učenje slovenskega jezika otrok iz Madžarske. Starši učencev iz Madžarske namreč ne obvladajo slovenskega jezika in iz tega razloga svojim otrokom pri pouku slovenščine na daljavo niso znali pomagati. To je še posebej veljalo za otroke, ki so obiskovali prvo triado oz. so se opismenjevali (Kovács 2021, 199). Je pa ravnateljica DOŠ Prosenjakovci opozorila na to, da je na njihovi šoli sedem otrok iz Madžarske, vsi so trenutno vpisani v prvo triado, ki imajo izobraževanje na domu.²⁶ Ti otroci se doma učijo le materinščino (se pravi madžarski jezik) in matematiko, kar pa po drugi strani pomeni, da se vse do prihoda na šolo praviloma ne bodo srečali s slovenskim jezikom. Ravnateljica pa je opozorila še na eno težavo. V zadnjem času so namreč opazili, da se nekateri učenci iz Madžarske nočejo temeljito naučiti slovensko. Tudi strokovne službe so se ukvarjale z otroki, katerim učenje slovenskega jezika ni pomembno oziroma ne spada med prioritete, čeprav so

²⁵ V zvezi z udeležbo madžarskih otrok na šolskih svečanostih in praznikih velja omeniti, da sta kar dva starša od štirih še posebej izpostavila, da so bili presenečeni oziroma niso imeli informacije o tem, da za razliko od Madžarske, kjer je pravilo, da ob šolskih svečanostih otroci oblečejo bele srajce in črne hlače oziroma krila, v Sloveniji ni takih pričakovanj oziroma predpisov in je pomembno le to, da se otrok spodobno, prazniku primerno uredi (intervjuja 6 in 7).

²⁶ Po besedah ravnateljice so možnost izobraževanja na domu na njihovi šoli izkoristili izključno le starši otrok iz Madžarske.

njihovi starši izjavili, da je za njih zelo važno, da se njihovi otroci naučijo slovensko (intervju 5).

Kar se tiče nadaljnjega šolanja učencev iz Madžarske na srednješolski ravni, so do konca šolskega leta 2022/23 trije učenci iz Madžarske zaključili šolanje na kateri od dvojezičnih osnovnih šol, vendar nobeden od njih ni nadaljeval šolanja na Dvojezični srednji šoli v Lendavi ali na kateri drugi srednji šoli v Sloveniji. So pa kar trije starši od štirih, s katerimi sem opravil intervjuje, povedali, da bodo njihovi otroci, ki sicer končujejo šolanje na osnovnošolski ravni, po vsej verjetnosti nadaljevali šolanje na Dvojezični srednji šoli v Lendavi (intervjuji 6, 7, 8 in 9).

5. Zaključek

Prvi učenci iz Madžarske so se na dvojezične osnovne šole v Sloveniji vpisali v šolskem letu 2015/16. V preteklih devetih šolskih letih se je njihovo število postopoma povečevalo, v tekočem šolskem letu (2023/24) obiskuje šole v Prekmurju 79 učencev iz sosednje države. Od treh dvojezičnih osnovnih šol, ki jih otroci iz Madžarske vsakodnevno obiskujejo, izstopata predvsem dve manjši šoli, in sicer DOŠ Prosenjakovci in DOŠ Genterovci. Na prvi je delež učencev iz Madžarske malo večji od tretjine, na drugi pa malo manjši od tretjine vseh vpisanih. Čeprav so intervjuji s starši učencev iz Madžarske pokazali, da so bili vzroki oz. motivi za vpis večplastni, pa dominirata dva razloga, in sicer otrokom prijaznejši slovenski šolski sistem (v primerjavi z madžarskim) in pa večjezičnost šol. Čeprav so ob vpisu nekateri starši menili, da se bo njihov otrok naučil slovensko v letu ali dveh (intervju 9), pa se je v praksi pokazalo, da za dobro obvladovanje slovenskega jezika v povprečju potrebujejo nekje med štiri in pet let. Tako starši kot otroci iz Madžarske so se po pripovedovanju intervjuvancev dobro vklopili v slovenski šolski sistem, uspeli so tudi navezati dobre stike z »domačini z narodnostno mešanega območja v Prekmurju«. Na podlagi šolskih statistik v tem in v naslednjih dveh šolskih letih bo dvojezično osnovnošolsko izobraževanje zaključilo večje število učencev iz Madžarske, in sicer v šolskem letu 2023/24 trije, v šolskem letu 2024/25 sedem in v šolskem letu 2025/26 osem učencev. Zanimivo bo videti, koliko učencev bo nadaljevalo šolanje na edini dvojezični srednji šoli v Sloveniji, ki se nahaja v Lendavi, ali pa na kateri drugi srednji šoli na Slovenskem ali pa

bodo svoje šolanje nadaljevali na Madžarskem. Ne glede na to pa so starši, s katerimi sem opravil intervjuje, hvaležni Sloveniji kot državi, da je omogočila šolanje za otroke iz Madžarske, po mnenju enega od staršev pa se bo Sloveniji ta »investicija« povrnila že na srednji rok (intervju 6).

Intervjuvanci

Intervju 1 – Ravnateljica Dvojezične osnovne šole I Lendava, 8. julij 2022

Intervju 2 - Ravnateljica Dvojezične osnovne šole Genterovci, 8. julij 2022

Intervju 3 – Nekdanja ravnateljica Dvojezične osnovne šole Prosenjakovci, 13. september 2022

Intervju 4 – Nekdanja ravnateljica Dvojezične osnovne šole I Lendava, 14. december 2022

Intervju 5 – Ravnateljica Dvojezične osnovne šole Prosenjakovci, 19. december

Intervju 6 – Starš učencev na Dvojezični osnovni šoli I Lendava, 9. december 2022

Intervju 7 – Starš učenca na Dvojezični osnovni šoli Genterovci, 14. december 2022

Intervju 8 – Starš učenca na Dvojezični osnovni šoli Prosenjakovci, 5. januar 2023

Intervju 9 – Starš učencev na Dvojezični osnovni šoli Prosenjakovci, 5. januar 2023

Viri in literatura

Bence, L., 1996. *Írott szóval a megmaradásért. A szlovéniai magyarság 70 éve. II. Bővített kiadás.* Hazánk - Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Győr – Lendva.

Bence L., 2008. »Nem elég menni az úton, az úton haladni is kell...« *Népújóság* 52 (44), 11. november 2008, 18-19.

Botka, Á., Szőke K., & Szabó, M., 2019. Egyre népszerűbb a kétnyelvű iskola (a határon túl) [Radijski prispevek]. Studio madžarskih programov – MMR, 2. september 2019, <https://www.rtvsl.si/mmr/hirek/terepjaro/egyre-nepszerubb-a-ketnyelvu-iskola-a-hataron-tul/560897> (dostop 25. 10. 2023).

Dvojezična srednja šola Lendava, Zgodovina, <https://www.dssl.si/zgodovina/> (dostop 5. 10. 2023).

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

- Gyuricza, F., 2015. Határon túli iskolába. Szlovéniai iskolába járnak. *Zalai Hírlap* 71 (246), 20. október 2015, 1, 5.
- Hajós, F., 1978. A nemzetiségek jogi helyzete a Szlovén Szocialista Köztársaságban. V S. Varga (ur) *Nemzetiségi politika, nemzetiségi jog*. Lendvai és a Muraszombati Magyar Nemzetiségi Érdekközösség, Lendva.
- Kepéné Bihar, M., 2021. A bajánsenyei csoda [Radijski prispevek]. Studio madžarskih programov – MMR, 14. september 2021, <https://www.rtv slo.si/mmr/hirek/spiritus/a-bajansenyei-csoda/593944> (dostop 24. 10. 2023).
- Király, J., Abraham, K., & Bence L., 2015. Száz kis elsős a kétnyelvű általános iskolákban. *Népújóság* 59 (35), 3. september 2015, 4–5.
- Király, J., Abraham, K., & Bence L., 2016. Kevesebb az elsős, Pártosfalván nőtt a magyarországi kisdíákok száma. *Népújóság* 60 (35), 1. september 2016, 4–5.
- Kovács, A., 2006. Številčni razvoj prekmurskih Madžarov v 20. stoletju. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and documents, Journal of Ethnic Studies* 48-49, 6-38.
- Kovács, A., 2011. A magyarországi szlovének a magyar-jugoszláv kapcsolatok tükrében, 1945-1956. V E. Sajti (ur) *Magyarország és a Balkán a XX. században*. JATEPress, Szeged, 65-81.
- Kovács, A., 2014. E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah – predstavitev projekta. *Pomurska obzorja* 1 (1), 25–28.
- Kovács, A., 2021. Madžarska narodna skupnost in epidemija bolezni covid-19 v letu 2020 in 2021. V K. Munda Hirnök & S. Novak-Lukanovič (ur.) *Svet je postal drugačen: vpliv covid-19 na etnične manjšine in obmejni prostor v Sloveniji in sosednjih državah*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 173–212.
- Munda Hirnök, K., 2011. A Rába-vidék a Rákosi korszakban, különös tekintettel Felsőszölnökre. V E. Sajti (ur) *Magyarország és a Balkán a XX. században*. JATEPress, Szeged, 81–91.
- Nećak-Lük, A., 2010. Iz preteklosti za prihodnost: pol stoletja dvojezičnega šolstva v Prekmurju – A múltból a jövőért: a kétnyelvű oktatás fél évszázada a Muravidéken. V J. Herman & T. Sabo (ur.) *Drug z drugim – Együtt egymásért. Ob 20-letnici dvojezičnega šolstva na narodnostno mešanem območju v Prekmurju – A kétnyelvű oktatás 50. évfordulója a nemzetiségileg vegyesen lakott Muravidéken*. Dvojezični vzgojno-

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

izobraževalni zavodi na narodnostno mešanem območju Prekmurja – Kétnyelvű nevelő-
oktató intézetek a nemzetiségileg vegyesen lakott Muravidéken, Lendava, 16-27.

Rudaš, J. & Kolláth, A., 2017. Model dvojezičnega pouka v Prekmurju in slovar kot didaktični
pripomoček. *Slovenščina 2.0* 2, 64–84.

Varga, Š. I., Šebjanič, V., Tot Slavinec, M., Hozjan, B., Milekšič, V., Kumer, I., Mazovec
Smolej, M., Kovač, K., Herman, J., Sabo, T., Nečak Lük, A., Pisnjak, M., & Kulovec, D.,
2016. *Izvedbena navodila za izvajanje programa dvojezične osnovne šole*. Ministrstvo za
izobraževanje, znanost in šport, Zavod za šolstvo, Ljubljana,
[https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-
konceptualni-dokumenti/Posodobljena_navodila_Dvojezicna_OS_Premurje.pdf](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Posodobljena_navodila_Dvojezicna_OS_Premurje.pdf) (dostop 11.
12. 2023).

Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS 33 (1991).

Zakon o osnovni šoli. Uradni list RS 81 (2006).